

Vergaderjaar 2023–2024

36 472

Voornemen tot oprichting Nationaal Expertisecentrum Wetenschap en Samenleving

Nr. 2

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 1 februari 2024

De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over de brief van 24 november 2023 over het voornemen tot oprichting van de Stichting Nationaal Expertisecentrum Wetenschap en Samenleving (hierna: NEWS) (Kamerstuk 36 472, nr. 1).

De vragen en opmerkingen zijn op 16 januari 2024 aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voorgelegd. Bij brief van 1 februari 2024 zijn de vragen beantwoord.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Michon-Derkzen

Adjunct-griffier van de commissie,
Bosnjakovic

Inhoud	blz.
I Vragen en opmerkingen uit de fracties	2
• Inbreng van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie	2
• Inbreng van de leden van de VVD-fractie	3
• Inbreng van de leden van de D66-fractie	3
• Inbreng van de leden van de BBB-fractie	4
II Reactie van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	4

I Vragen en opmerkingen uit de fracties

Inbreng van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie

Inleiding

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hebben met grote belangstelling kennisgenomen van het besluit om NEWS op te richten en daarvoor een voorhangprocedure te starten. Deze leden onderschrijven van harte het streven om de impact van wetenschappelijke inzichten en innovaties te vergroten. Ervaringen uit het recente verleden, deze leden denken aan de recente COVID-19-pandemie, hebben laten zien dat vertrouwen in de wetenschap niet vanzelfsprekend is en een gewenste sterke verbinding tussen wetenschap en samenleving de nodige inspanningen vergt om draagvlak voor wetenschappelijk gevalideerde uitkomsten te creëren. Daarnaast vinden deze leden het essentieel dat, omgekeerd, burgers actief gefaciliteerd worden in de toegang tot wetenschappelijke inzichten bij het kritisch beoordelen van (overheids)beleid. Wetenschapscommunicatie kan zo beschouwd goede diensten bewijzen, zo oordelen deze leden.

NEWS is, zo lezen deze leden, bedoeld als katalysator voor het bestaande en toekomstige veld van wetenschapscommunicatie en expliciet niet om op burgers gerichte activiteiten te organiseren. In de toelichting wordt benadrukt dat het bij het versterken van de verbinding tussen wetenschap en samenleving om «tweerichtingsverkeer» moet gaan, maar naar het oordeel van deze leden blijft nog onduidelijk hoe dit precies in het doel en de taken van NEWS zal worden vertaald. Deze leden vragen in hoeverre het perspectief van burgers kan worden meegenomen als NEWS zich expliciet niet gaat bezighouden met «burger-gerelateerde» activiteiten. Deze leden hebben daarom nog enkele vragen.

Centrale vraag voor de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie is: hoe kan NEWS de gewenste katalysator voor effectieve wetenschapscommunicatie worden als NEWS niet eigenstandig onderzoekt wat nodig is voor het draagvlak van wetenschap in de samenleving? Dat NEWS zich primair richt op uitvoerders van wetenschapscommunicatie, wetenschapscommunicatie-onderzoekers en beleidsmakers en uitvoerders op het gebied van wetenschapscommunicatie laat onverlet dat NEWS zicht moet hebben op wat leeft onder burgers. Het veronderstelde nut van tweerichtingsverkeer tussen wetenschap(pers) en samenleving is naar het oordeel van deze leden lastig te stimuleren als NEWS daarin geen (directe en/of indirecte) rol voor zichzelf weggelegd ziet. Klopt de veronderstelling van deze leden dat NEWS zich in de huidige taakopvatting uitsluitend richt op de vraag hoe wetenschappers en instituten effectiever kunnen communiceren met de samenleving? Zo nee, wat gaat NEWS concreet zélf rechtstreeks richting burgers doen? Zo ja, hoe krijgt NEWS scherp wat leeft in de samenleving en waarop wetenschappers en instituten kunnen/moeten acteren?

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie onderschrijven het belang van een onafhankelijk opererend NEWS. Niet de overheid, maar de wetenschap zélf moet kunnen bepalen wat goede wetenschap en wetenschapscommunicatie inhoudt, zo wordt terecht in de toelichting benadrukt. Tegelijkertijd blijft de rol van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ongeregeld. Wat zijn de precieze formele en informele bevoegdheden van de Minister ten aanzien van NEWS? Is er bijvoorbeeld voorzien in gesprekscycli waarin de Minister onderwerpen, zienswijzen en dergelijke kan «meegeven» aan het bestuur van NEWS waarmee uiteindelijk wetenschapscommunicatie op vorm en inhoud wordt gestuurd? Licht het niet voor de hand om, gezien de rol van NEWS als nationaal coördinerend expertisecentrum op wetenschapscommunicatie, de verhouding tot de (rijks)overheid concreet te definiëren, zo vragen deze leden. In de brief van het Ministerie van Financiën van 5 september 2023 is geadviseerd om «minimaal op te nemen dat bij wijzigingen de Minister wordt geïnformeerd».¹ Dat advies is, voor zover deze leden dat kunnen teruglezen in de statuten, opgevolgd. Is er over andere mogelijke ministeriële bevoegdheden nagedacht? Zo ja, welke?

Tot slot vragen de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie of voorzien wordt in een evaluatie van NEWS en hoe NEWS na 2031 zal worden geëffectueerd.

Inbreng van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie onderschrijven het belang van wetenschapscommunicatie en hebben op dit moment geen verdere vragen.

Inbreng van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met veel interesse kennisgenomen van de brief van de Minister en de bijhorende voorhang. Zij wensen de Minister nog enkele vragen voor te leggen over de oprichting van NEWS.

De leden van de D66-fractie nemen kennis van het adviesrapport van de externe kwartiermakers, waarbij wordt gesteld dat een stichting de beste organisatievorm is om onafhankelijkheid te kunnen waarborgen. Kan de Minister verder uitdiepen op welke manier de stichting naar deze onafhankelijkheid zal streven? Welke *checks and balances* worden hiervoor binnen de stichting gerealiseerd? Op welke manier verhoudt de financiering van NEWS zich hiertoe? Is de subsidie die NEWS van de overheid ontvangt, middels de instellingssubsidie, de enige vorm van financiering die NEWS zal ontvangen? Wanneer zal er een evaluatie plaatsvinden om te bepalen of de looptijd van de financiering wordt verlengd?

De leden van de D66-fractie ondersteunen dat een sterke verbinding tussen wetenschap en samenleving de impact van wetenschap vergroot. Er bestaan meerdere (onafhankelijke) wetenschapsinstellingen, kan de Minister verduidelijken hoe NEWS deze bestaande organisaties complementeert en hoe deze wellicht in synergie kunnen functioneren?

De leden van de D66-fractie zouden graag meer kennis hebben over de inzet van NEWS. Op welke manier wordt het expertisecentrum ingezet om maatschappelijke opgaven, onder andere op het gebied van klimaatadaptatie, arbeidsmarkt gerelateerde zaken en bestaanszekerheid, te ondersteunen? Zal NEWS op Europees niveau samen optrekken met vergelijkbare organen? Zo ja, welke banden worden hierbij gelegd?

¹ Bijlage bij Kamerstuk 36 427, nr. 1

Inbreng van de leden van de BBB-fractie

De leden van de BBB-fractie hebben kennisgenomen van het voornemen tot oprichting van NEWS, evenals de reactie van de Minister. Ze hebben nog een aantal vragen.

In de bijgevoegde brieven lezen de leden van de BBB-fractie dat het doel van de stichting is om de verbinding tussen wetenschap en samenleving te bevorderen door middel van wetenschapscommunicatie. Dit gebeurt door het delen van kennis en methoden en het verbinden van wetenschap en samenleving. Deze leden vinden deze omschrijving erg vaag en vragen wat deze stichting nu concreet toevoegt. Kan de Minister hierover duidelijkheid verschaffen?

Daarnaast hebben de leden van de BBB-fractie gelezen dat de stichting wordt gefinancierd met een subsidie van € 10 miljoen voor de periode 2023–2031. De financiële verantwoording en controle worden geregeld in de subsidiebeschikking. Deze leden vragen of het passend is om een stichting met subsidie op te richten terwijl het kabinet demissionair is. Waarom wordt deze beslissing niet overgelaten aan het volgende kabinet?

Verder hebben de leden van de BBB-fractie gelezen dat de stichting taken uitvoert zoals het geven van adviesgesprekken, het verzamelen en delen van kennis, het verbinden van mensen en het agenderen van onderwerpen op het gebied van wetenschapscommunicatie. Deze leden willen graag weten hoe deze stichting zich onderscheidt van andere wetenschappelijke organisaties.

Ten slotte, zoals blijkt uit bovenstaande vragen, hebben de leden van de BBB-fractie grote twijfels bij het nut en de noodzaak van deze stichting. Deze leden vragen de Minister hierover duidelijkheid te verschaffen en te overwegen het besluit tot oprichting van deze stichting over te laten aan het nieuwe kabinet.

II Reactie van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Ik dank de leden van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voor hun inbreng en de gestelde vragen. Hieronder ga ik in op de vragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hebben met grote belangstelling kennisgenomen van het besluit om NEWS op te richten en daarvoor een voorhangprocedure te starten. In de toelichting wordt benadrukt dat het bij het versterken van de verbinding tussen wetenschap en samenleving om «tweerichtingsverkeer» moet gaan. Voor de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie blijft nog onduidelijk hoe dit precies in het doel en de taken van NEWS zal worden vertaald. Deze leden vragen in hoeverre het perspectief van burgers kan worden meegenomen als NEWS zich expliciet niet gaat bezighouden met «burger-gerelateerde» activiteiten. De centrale vraag die de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie stellen is hoe NEWS de gewenste katalysator voor effectieve wetenschapscommunicatie kan worden als NEWS niet eigenstandig onderzoekt wat nodig is voor het draagvlak van wetenschap in de samenleving.

Een nationaal expertisecentrum voor wetenschap en samenleving kan niet zonder betrokkenheid van de samenleving. De kwartiermakers van NEWS hebben daarom vragen over wat NEWS zou moeten doen en wat de

samenleving van wetenschapscommunicatie verwacht, expliciet gesteld aan burgers. Er zijn focusgroepen van burgers georganiseerd en er is een enquête onder een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking gehouden. De antwoorden hiervan zijn meegenomen in het plan van aanpak en daarmee in de doelen en de taken van NEWS.

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie merken terecht op dat NEWS zicht moet hebben op wat er leeft onder de burgers en op dat wat nodig is voor het draagvlak van wetenschap in de samenleving. Dit realiseert NEWS op verschillende manieren.

Ten eerste in het beleid van de organisatie, via een op te richten stuurgroep die dat beleid voedt. Deze stuurgroep geeft gevraagd en ongevraagd zwaarwegende adviezen aan het bestuur, op gebied van onder meer de koers van de stichting, vragen die leven in het veld, de samenleving en het wetenschapsbeleid. De samenstelling van de stuurgroep is breed en bestaat uit vertegenwoordigers van het bestaande wetenschapscommunicatieveld en kennissysteem, de samenleving en het bedrijfsleven. Te denken valt aan, maar zeker niet uitsluitend, ethici, journalisten, vertegenwoordigers van bibliotheken, maatschappelijke organisaties, patiënten federaties, de nationale jeugdcoalitie, de ouderenbond en funderend onderwijs.

Ten tweede betreft NEWS de samenleving ook nauw bij de uitvoering van haar taken. NEWS agendeert thema's op het gebied van wetenschapscommunicatie en organiseert uitwisseling rond die thema's, bijvoorbeeld tijdens bijeenkomsten of door middel van publicaties. Voor het bepalen van de thema's worden nadrukkelijk burgerperspectieven opgehaald, bijvoorbeeld via panelonderzoek. Thema's zijn maatschappelijke en wetenschappelijke onderwerpen, bijvoorbeeld jeugdzorg, klimaat, criminaliteit of sterrenkunde, maar ook thema's uit het communicatievak of de samenleving – denk aan dialoog, podcasts, sociale media, publieksfestivals of betwiste wetenschap.

NEWS doet nadrukkelijk geen eigenstandig onderzoek. Enerzijds omdat dit niet haalbaar is voor een kleine organisatie als NEWS. Anderzijds vooral omdat andere partijen, zoals hogescholen en universiteiten, dergelijk onderzoek al (beter kunnen) uitvoeren. NEWS dient ertoe om de mogelijkheden en de impact van wetenschapscommunicatie te versterken. Door zorg te dragen voor up-to-date expertise over wetenschapscommunicatie, het voeren van adviesgesprekken, mensen te verbinden rondom concrete vraagstukken en gespreksthema's te organiseren, helpt NEWS deze organisaties elkaar te vinden en om het tweerichtingsverkeer en daarmee de verbinding tussen wetenschap en samenleving te versterken.

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie vragen of de veronderstelling klopt dat NEWS zich in de huidige taakopvatting uitsluitend richt op de vraag hoe wetenschappers en instituten effectiever kunnen communiceren met de samenleving. Indien dit niet het geval is vragen de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie wat NEWS concreet zélf rechtstreeks richting burgers gaat doen. Indien de veronderstelling van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie wel klopt vragen zij hoe NEWS scherp krijgt wat leeft in de samenleving en waarop wetenschappers en instituten kunnen/moeten acteren.

Er is ter voorbereiding van het oprichten van NEWS een uitgebreide inventarisatie gemaakt van de uitdagingen die er zijn op het gebied van wetenschapscommunicatie. Er zijn al veel organisaties en partijen die aan wetenschapscommunicatie doen. Het is niet de bedoeling dat NEWS

daarmee gaat concurreren met eigen communicatieactiviteiten die daar dan naast komen. In plaats daarvan is gekozen voor het model naar voorbeeld van het al ruim tien jaar succesvol opererende Britse *National Co-ordinating Centre for Public Engagement (NCCPE)*.² In dit model fungeert het centrum als een katalysator en helpt daarmee bestaande organisaties hun wetenschapscommunicatie structureel te verbeteren. Het werk en de projecten van de NCCPE hebben vele kennisinstellingen geholpen om hun wetenschapscommunicatie en publieke betrokkenheid te verbeteren. Een succesvol voorbeeld is de introductie van de «Engage Watermark». Dit is een onderscheiding die wordt toegekend aan (kennis-)instellingen ter erkenning van hun strategische steun voor publieke betrokkenheid en hun inzet om dit te verbeteren.³ Een ander succesvol resultaat is de ontwikkeling van de «Edge Tool». Dit is een zelfbeoordelingsinstrument waarmee organisaties de balans kunnen opmaken van hun huidige inzet voor de verbinding met de samenleving en gebieden kunnen identificeren waar zij graag verandering zouden willen zien.⁴

Dit is precies wat NEWS ook beoogt: een organisatie die onderzoekers, kennisinstellingen en anderen die wetenschapscommunicatie uitvoeren stimuleert, faciliteert en adviseert hoe burgers beter betrokken kunnen worden bij hun onderzoek. Dat kan NEWS goed doen omdat het continue de behoeften, perspectieven, praktijkkennis en ervaringen van de samenleving en de burger ophaalt en deelt met de instellingen.⁵ Hiermee draagt NEWS, zoals ook expliciet omschreven in de visie, bij aan het continue beter en effectiever maken van wetenschapscommunicatie.

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie vragen wat de precieze formele en informele bevoegdheden van de Minister zijn ten aanzien van NEWS. Is er bijvoorbeeld voorzien in gesprekscycli waarin de Minister onderwerpen, zienswijzen en dergelijke kan «meegeven» aan het bestuur van NEWS waarmee uiteindelijk wetenschapscommunicatie op vorm en inhoud wordt gestuurd. Ook vragen zij of het niet voor de hand ligt om, gezien de rol van NEWS als nationaal coördinerend expertisecentrum op wetenschapscommunicatie, de verhouding tot de (rijks)overheid concreet te definiëren. Ze vragen tot slot of er over andere mogelijke ministeriële bevoegdheden is nagedacht – en zo ja, welke.

Eén van de belangrijkste succesfactoren die worden benoemd door vergelijkbare initiatieven in het buitenland en in evaluatierapporten van andere initiatieven is de onafhankelijkheid van een nationaal centrum. Dat is nodig om breed draagvlak en eigenaarschap in het veld te garanderen, en moet voorkomen dat het centrum «meer hoort bij» de ene belanghebbende dan bij de andere.

Een ruime ministeriële verantwoordelijkheid en de daarbij horende ministeriële bevoegdheden passen niet bij een private rechtsvorm met een zelfstandig, onafhankelijk bestuur zoals de stichting. In de statuten is bepaald dat de stichting de Minister van OCW vooraf informeert bij het wijzigen van de statuten en in het geval de stichting ontbonden zou worden.

² NCCPE: homepage | NCCPE (publicengagement.ac.uk)

³ Voor meer informatie zie: Engage Watermark | NCCPE (publicengagement.ac.uk)

⁴ Voor meer informatie zie: Assess your institutional culture: Introducing the EDGE tool | NCCPE (publicengagement.ac.uk)

⁵ Bijvoorbeeld door panelonderzoek, input vanuit de stuurgroep, het bijhouden van trendonderzoek, gesprekken met burgers, het bezoeken van congressen en het bijhouden van literatuur.

Voor de vaststelling van de subsidie legt NEWS jaarlijks verantwoording af, waarbij aan moet worden getoond dat de activiteiten waarvoor subsidie is verleend zijn verricht en dat is voldaan aan de overige verplichtingen die aan de subsidie verbonden zijn. Vanuit die subsidiërelatie wordt een gesprekscyclus vastgesteld tussen het ministerie en het bestuur van NEWS.

Tot slot vragen de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie of voorzien wordt in een evaluatie van NEWS en hoe NEWS na 2031 zal worden geëffectueerd.

NEWS wordt op twee momenten geëvalueerd; in 2028 en in 2031. Hiertoe wordt opdracht gegeven aan een externe, onafhankelijke partij. In overleg met belanghebbenden formuleert NEWS in het eerste jaar indicatoren waarover het rapporteert, naast de inhoudelijke verrichtingen en het behaalde resultaat op basis van de visie. NEWS is gevraagd om gedurende de looptijd van de subsidie een strategisch plan te maken voor de lange termijn (over de horizon van 2031) en hierover te rapporteren.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie nemen kennis van het adviesrapport van de externe kwartiermakers, waarbij wordt gesteld dat een stichting de beste organisatievorm is om onafhankelijkheid te kunnen waarborgen. De leden van de D66-fractie vragen op welke manier de stichting naar onafhankelijkheid zal streven. Ook willen zij weten welke checks and balances hiervoor binnen de stichting worden gerealiseerd en op welke manier dit zich verhoudt tot de financiering van NEWS. Daarbij vragen deze leden ook of de instellingssubsidie, de enige vorm van financiering is die NEWS zal ontvangen en wanneer er een evaluatie zal plaatsvinden om te bepalen of de looptijd van de financiering wordt verlengd.

De onafhankelijkheid van de stichting wordt op een aantal manieren gegarandeerd. Zo is de onafhankelijkheid ten opzichte van de overheid geborgd door de ministeriële bevoegdheden tot de stichting te beperken. Statutair is daarbij bepaald dat ambtenaren van een ministerie uitgesloten zijn van deelname aan het bestuur van de stichting. Ook wordt het bestuur van de stichting zo samengesteld dat er een zo breed mogelijk deel van de wetenschap en de samenleving vertegenwoordigd is. Een volgend belangrijk element in het borgen van onafhankelijkheid is de stuurgroep die opgericht wordt en statutair is vastgelegd. De samenstelling van de stuurgroep is breed en bestaat uit vertegenwoordigers van het bestaande wetenschapscommunicatieveld en kennissysteem, de samenleving en het bedrijfsleven. Tot slot is de subsidie die NEWS vanuit het ministerie ontvangt de enige bron van financiering. Daarmee is er op dit moment geen sprake van financiering voor NEWS vanuit andere partijen. NEWS kan daarmee een positie verwerven die zo onafhankelijk mogelijk is van deelbelangen van stakeholders.

Zoals ook beschreven bij de beantwoording van de vraag van de GroenLinks-PvdA-fractie wordt NEWS op twee momenten geëvalueerd, namelijk in 2028 en in 2031. Afhankelijk van het succes en de behaalde resultaten van NEWS blijkt uit de eindevaluatie in 2031, kan het gesprek worden aangegaan over de vorm waarin het ministerie betrokken blijft bij de stichting.

De leden van de D66-fractie ondersteunen dat een sterke verbinding tussen wetenschap en samenleving de impact van wetenschap vergroot. De leden van de D66-fractie vragen hoe NEWS bestaande (onafhankelijke)

wetenschapsinstellingen complementeert en hoe deze wellicht in synergie kunnen functioneren.

De kwartiermakers hebben geconstateerd dat het veld van wetenschapscommunicatie breed, divers en versnipperd is. Activiteiten worden georganiseerd door wetenschappers of communicatieadviseurs aan hogescholen, universiteiten en kennisinstellingen; door wetenschapsmusea, mediapartijen of zzp'ers en door vele anderen. De overgrote meerderheid van deze activiteiten is eenmalig, tijdelijk, projectmatig of anderszins eindig. NEWS is complementair aan bestaande wetenschapsinstellingen door het brede veld van wetenschapscommunicatie als geheel te versterken. NEWS doet dat onder andere op de volgende manieren:

- NEWS signaleert en agendeert de behoeften uit de samenleving⁶ en het brede veld van wetenschapscommunicatie en helpt onderzoekers en wetenschappers bij het opzetten van nieuwe activiteiten;
- NEWS verzamelt en ontsluit kennis en ervaring en maakt dit toegankelijk voor wetenschapscommunicatie-onderzoekers, ervaringsdeskundigen, professionals en beginners;
- NEWS ondersteunt de ontwikkeling van een actieve, lerende gemeenschap ontwikkelen door mensen met elkaar te verbinden, over de grenzen van organisaties, netwerken en sectoren heen.

NEWS versterkt de mogelijkheden en de impact van wetenschapscommunicatie door te doen wat anderen niet (kunnen) doen en haalt meerwaarde uit alles wat niet of niet voldoende gebeurt. NEWS gaat dan ook uitdrukkelijk niet onderzoek aan hogescholen of universiteiten over doen.

De leden van de D66-fractie zouden graag meer kennis hebben over de inzet van NEWS. Zij vragen op welke manier het expertisecentrum ingezet wordt om maatschappelijke opgaven, onder andere op het gebied van klimaatadaptatie, arbeidsmarkt gerelateerde zaken en bestaanszekerheid, te ondersteunen. Daarbij wordt ook de vraag gesteld of NEWS op Europees niveau zal optrekken met vergelijkbare organen en welke banden hierbij worden gelegd.

Bij grote maatschappelijke vraagstukken hebben we de samenleving steeds harder nodig. De coronapandemie heeft laten zien hoe belangrijk de interactie tussen wetenschap en samenleving is. Ook in de strijd tegen klimaatverandering gaan wetenschappelijke kennis en een handelende samenleving hand in hand. Eén van de activiteiten van NEWS is het agenderen van thema's op het gebied van wetenschapscommunicatie en het organiseren van uitwisseling rond die thema's, bijvoorbeeld in bijeenkomsten of publicaties. Klimaat is expliciet genoemd als mogelijk voorbeeld van zo'n thema in het plan van aanpak.

De kwartiermakers zijn niet over één nacht ijs gegaan en hebben in hun verkenning ook uitvoerig gesproken met vergelijkbare internationale organisaties in onder meer Zweden, Duitsland, Portugal, het Verenigd Koninkrijk en Zuid-Korea. Uit die verkenning is onder andere gebleken dat het essentieel is dat NEWS een onafhankelijke organisatie wordt. En dat de positie van katalysator binnen het veld de grootste kans op succes biedt, waarbij het belangrijk is dat het centrum zelf geen wetenschapscommunicatie uitvoert. Daarom is ervoor gekozen om de opzet van het centrum vorm te geven volgens het model van het succesvolle Britse *National Co-Ordinating Centre for Public Engagement* dat al tien jaar een

⁶ Bijvoorbeeld door panelonderzoek, input vanuit de stuurgroep, het bijhouden van trendonderzoek, gesprekken met burgers, het bezoeken van congressen en het bijhouden van literatuur.

soortgelijke rol vervult en als een katalysator in het veld werkt.⁷ NEWS zal regelmatig expertise delen, leren van de ervaringen van anderen en samenwerken met al deze vergelijkbare organen in Europa.

Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie

De leden van de BBB-fractie lezen dat het doel van de stichting is om de verbinding tussen wetenschap en samenleving te bevorderen door middel van wetenschapscommunicatie. Dit gebeurt door het delen van kennis en methoden en het verbinden van wetenschap en samenleving. Deze leden vinden deze omschrijving erg vaag en vragen wat deze stichting nu concreet toevoegt. De leden van de BBB-vragen duidelijkheid te verschaffen over de toegevoegde waarde en het nut en de noodzaak van de stichting. Daarbij willen zij graag weten hoe deze stichting zich onderscheidt van andere wetenschappelijke organisaties.

In Nederland zijn er veel mooie initiatieven voor wetenschapscommunicatie. Talloze wetenschappers en onderzoekers, verbonden aan diverse instellingen, gaan in gesprek met burgers over de vragen, opzet, uitkomsten en implicaties van hun onderzoek. Daarbij vinden ze steeds meer creatieve wegen om een nieuw publiek te bereiken en een gelijkwaardige dialoog te voeren. Het veld van wetenschapscommunicatie is breed en kent vele vormen, activiteiten, doelgroepen en beoefenaars. In het rapport van de kwartiermakers wordt gesteld dat de Nederlandse wetenschapscommunicatie met een aantal structurele uitdagingen kampt.

Zo zijn initiatieven vaak nog te afhankelijk van het enthousiasme van individuen. De overgrote meerderheid van deze activiteiten is eenmalig, tijdelijk, projectmatig of kort-cyclisch. Dit remt het lerend vermogen en de impact die wetenschapscommunicatie kan hebben. Dat betekent dat enthousiasme, tijd en publiek geld, die met de beste bedoelingen worden besteed aan wetenschapscommunicatie, niet altijd optimaal effectief zijn. Een nationaal centrum kan bijdragen aan verbinding, kennisdeling, innovatie en doelmatigheid.

In het rapport wordt ook geconstateerd dat sommige mensen in de samenleving veel minder bij wetenschap worden betrokken dan anderen. Dit terwijl ze aangeven dat ze wel graag betrokken zouden willen worden. Hierdoor krijgen burgers met meer afstand tot de wetenschap – in de regio (buiten de grote steden), via opleiding, ervaring en hun netwerk minder mee. Dat is onwenselijk, want onderzoek wordt relevanter als het aansluit bij vragen die vanuit de samenleving komen en als gezorgd wordt dat de onderzoeksresultaten ook echt gebruikt kunnen worden voor verhoging van welzijn en welvaart. Hier ligt een belangrijke en mooie kans voor NEWS.

Om deze reden is in de beleidsbrief hoger onderwijs en wetenschap van juni 2022 een nationaal centrum voor wetenschapscommunicatie aangekondigd.⁸ Het nut en de noodzaak van een dergelijk centrum is daarnaast verder onderbouwd in de Kamerbrief van 12 april 2023.⁹ NEWS is complementair aan bestaande wetenschapsinstellingen en versterkt de mogelijkheden en de impact van wetenschapscommunicatie door te doen wat andere wetenschappelijke organisaties niet (kunnen) doen en haalt meerwaarde uit alles wat niet of niet voldoende gebeurt. NEWS gaat dan

⁷ Voorbeelden van succesvolle instrumenten die het Britse NCCPE heeft ontwikkeld zijn beschreven bij de beantwoording van de vragen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie.

⁸ Beleidsbrief Hoger Onderwijs en Wetenschap. 17 juni 2022. Kamerstuk 31 288, nr. 964.

⁹ Nieuw expertisecentrum voor wetenschap en samenleving: voor een sterkere verbinding tussen wetenschap en samenleving. Kamerstuk 31 288, nr. 1033

ook uitdrukkelijk niet onderzoek aan hogescholen of universiteiten over doen. Hiermee onderscheidt NEWS zich van andere wetenschappelijke organisaties.

De leden van de BBB-fractie vragen of het passend is om een stichting met subsidie op te richten terwijl het kabinet demissionair is en waarom deze beslissing niet wordt overgelaten aan het volgende kabinet.

De komst van een nationaal expertisecentrum voor wetenschapscommunicatie en de bijbehorende financiering is aangekondigd in de beleidsbrief hoger onderwijs en wetenschap van juni 2022.¹⁰ In april 2023 is de Kamer middels een Kamerbrief geïnformeerd over de voortgang van de komst van een dergelijk centrum.¹¹ Ten tijde van deze besluitvorming was het kabinet missionair. De voorgenomen oprichting van de stichting die aan de Staten-Generaal is voorgehangen betreft daarmee de uitvoering van staand beleid.

¹⁰ Beleidsbrief Hoger Onderwijs en Wetenschap. 17 juni 2022. Kamerstuk 31 288, nr. 964.

¹¹ Nieuw expertisecentrum voor wetenschap en samenleving: voor een sterkere verbinding tussen wetenschap en samenleving. Kamerstuk 31 288, nr. 1033